

Policy brief: Nederlandse inzet AVVN

Datum: 6 september 2013

Contact: Wouter Kolk, kolk@ikvpaxchristi.nl, 06-48981482

Aanleiding

U heeft donderdag 12 september a.s. een Algemeen Overleg over de inzet voor de 68^e zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Met deze brief vraagt IKV Pax Christi aandacht voor het belang van een effectieve VN die prioriteit geeft aan ontwapening vanwege de enorme humanitaire gevolgen van het gebruik van (massavernietings)wapens en het daarnaast aan het voorop stellen van de bescherming van burgers.

Achtergrond

“Ik vind dit beschamend voor de internationale gemeenschap” en “(het)Syrisch(e) volk mag niet in de steek gelaten worden”. Deze uitspraken van Minister Timmermans illustreren dat de internationale instrumenten aangaande conflictpreventie en het beschermen van burgers niet afdoende functioneren. De VN is te vaak verlamd op momenten dat het er echt toe doet. Syrië, de tienduizenden doden en gewonden en ruim 2 miljoen vluchtelingen zijn daarvan het meest schrijnende voorbeeld: falende conflict preventie en maatregelen om burger te beschermen vallen nagenoeg allemaal in de categorie ‘too little too late’.

De gebrekkige internationale slagkracht is niet alleen op te lossen met hervormingen van de VN-architectuur. Natuurlijk dient de VN effectiever en representatiever te zijn. Maar de daadwerkelijke omslag die gemaakt moet worden is die van *state security* naar *human security*, die de belangen van burgers voorop stelt. Burgerbescherming is nog te vaak sluitstuk van internationale machtsdiscussies in plaats van uitgangspunt van gezamenlijk ingrijpen. De onderhandelingen over de reductie van de (massavernietiging)wapens lijden onder een soortgelijk euvel. Die worden nog steeds voornamelijk gevoerd op basis van strategische belangen van natiestaten en verlopen daardoor uiterst stroef. Om die onderhandelingen vlot te trekken zou de internationale gemeenschap veel meer op basis van de humanitaire gevolgen van het gebruik van die wapens moeten overleggen.

Doordat, als puntje bij paaltje komt de *human security* het nog vaak aflegt tegen staatsveiligheid, wordt er een kloof tussen de werkelijkheid op papier en op de grond in stand gehouden. In het geval van vredesmissies bijvoorbeeld staat burgerbescherming vaak wel in het mandaat. Dat is op zich goed, maar krijgt pas betekenis als de missie ook de geormerkte middelen krijgt om op de grond burgers ook daadwerkelijk te betrekken bij de initiatieven die binnen dat mandaat worden ontplooid.

Helaas schiet ook één van de paradepaarden van de VN, de Millenniumdoelen, te kort als het gaat om de burgers die in de minst veilige gebieden leven. Op belangrijke fronten is er vooruitgang geboekt in de strijd tegen armoede, maar geen één fragiel of door conflict getroffen land heeft ook maar een enkel doel bereikt.

Gelukkig is er ook goed nieuws. Op 19 augustus jl. benadrukte SG Ban Ki-moon dat het probleem omtrent de humanitaire gevolgen van explosieve wapens met urgentie moet worden opgepakt.¹ UN Special Rapporteur voor de Office of the High Commissioner for Human Rights Christof Heyns, riep in mei lidstaten op tot discussie over *lethal autonomous robotics (LARS)* (killer robots) en, in de tussentijd, tot een moratorium op die wapens. Op beide onderwerpen ligt de bal nu dus bij de lidstaten. Wat is de Nederlandse inzet op deze onderwerpen?

¹ Banki-Moon opening statement during the United Nations Security Council Open Debate on the Protection of Civilians in Armed Conflict, August 19 2013.

Nederlandse AVVN Inzet

In het licht van bovenstaande context is de constatering in de brief van de regering terecht dat de VN zich “geplaatst (ziet) voor een groot aantal uitdagingen.” Als belangrijke inhoudelijke inzet vraagt de Nederlandse regering: 1) “prominente aandacht voor bescherming van burgers” en 2) “het volledig uitbannen van alle massavernietigingswapens door middel van concrete en praktische stappen. Die inzet delen wij. Maar het roept ook vragen op. Welke concrete voorstellen doet Nederland dan om die inzet ook daadwerkelijk van vlees op de botten te voorzien?

Wat is bijvoorbeeld het concrete Nederlandse plan voor de nog altijd aanwezige tactische nucleaire wapens op Nederlands grondgebied? De Tweede Kamer heeft middels een motie vastgelegd dat het zeer kostbaar zal zijn om kernwapens te moderniseren en heeft de regering verzocht de verwijdering van tactische wapens als harde doelstelling te formuleren. Om de implementatie van deze motie te ondersteunen dient Nederland te onderzoeken hoe een non-discriminatoir wettelijk verbod voor nucleaire wapens zowel de verwijdering van de Tactische Nucleaire Wapens als de positieve inzet van minister Timmermans op ontwapening kan ondersteunen.

Ook op het gebied van burgerbescherming is de taal in de brief vaak goed. Terecht wordt er voor gepleit dat burgerbescherming een onderdeel van het mandaat van vredesmissies behoort te zijn. Het dient echter niet alleen bij die papieren vastlegging te blijven. In het geval van UNMISS bijvoorbeeld zien we dat burgerbescherming in de praktijk niet succesvol is, mede omdat diezelfde burgers niet of nauwelijks betrokken zijn bij het vormgeven van hun eigen bescherming. Slechts 5 personen van de 8000-9000 UNMISS troepen houdt zich bezig met het consulteren van lokale gemeenschappen. Daarvoor zouden meer mensen en middelen vrij moeten worden gemaakt.

Ook uit de Millenniumdoelen zijn heel wat geleerde lessen te trekken. Eén van de belangrijkste lessen wordt echter niet genoemd: Het feit dat “Violence and fragility have become the largest obstacles to the MDG’s”². Nederland zal zich hard dienen te maken om deze omissie in het huidige raamwerk voor de post-2015 periode te repareren.

Aanbevelingen

Op basis van deze korte analyse adviseren wij u om de minister van Buitenlandse Zaken en de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking het volgende mee te geven:

1. Zet u in voor het starten van onderhandelingen om nucleaire wapens illegaal te maken.
2. Verleen steun aan de oproep van Secretaris Generaal Ban Ki-moon tot terughoudendheid in en transparantie over het gebruik van explosieve wapens.
3. Dring aan op het geormerkt vergroten van de capaciteit binnen vredesmissies om te consulteren met lokale gemeenschappen en zorg dat deze betrokken zijn bij de ontwikkeling, implementatie en evaluatie van alle vredesinitiatieven.
4. Maak u hard voor een aparte doelstelling op het gebied van *human security* voor de post-2015 ontwikkelingsdoelen inclusief duidelijke targets en pleit ook voor het conflictsensitief maken door *human security* principes in het gehele post-2015 raamwerk te verweven.
5. De Nederlandse regering dient zich via Algemene Vergadering VN er voor in te zetten dat eventuele militaire acties tegen Syrië gericht zijn op de bescherming van Syrische burgers.³

² UN System Task Team; A life of dignity for all: accelerating progress towards the Millennium Development Goals and advancing the United Nations development agenda beyond 2015, Report of the SG paras 21,95.

³ Het verkrijgen van een volkenrechtelijke mandaat voor mogelijke militaire acties tegen Syrië zal via de VN Veiligheidsraad zeer waarschijnlijk niet lukken. Een procedure die de moeite waard is om te verkennen, is de procedure zoals deze is vastgelegd in de zogenaamde [Uniting for Peace resolutie](#) van de VN. Ook het AIV herinnerde de toenmalige regering aan deze mogelijkheid in een [advies over humanitaire interventie](#).